

Aan Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland
t.a.v. Bureau Subsidies
Postbus 90602
2509LP Den Haag

Van [REDACTED]@dunea.nl

Afdeling Natuur

Datum 17 februari 2016

Onderwerp Activiteitenplan en begroting 'kwaliteitsimpuls Meijndel'

1) Dunea

Dunea N.V. is een drinkwaterbedrijf en natuurbeheerder in het westelijk deel van de provincie Zuid-Holland. Wij produceren en leveren jaarlijks aan circa 1,3 miljoen klanten lekker en betrouwbaar drinkwater. Wij beheren de duingebieden Solleveld, Meijndel en delen van Berkheide. Wij ontvangen daar jaarlijks 1,2 miljoen recreanten. We beheren deze prachtige natuur en beschermen de drinkwaterwinning. Dat doen we al sinds 1874.

2) Aanleiding

De in dit activiteitenplan beschreven projecten dragen bij aan een kwaliteitsimpuls van het bestaande groengebied Duin, Horst en Weide. Het voorliggende activiteitenplan is een bijlage bij de aanvraag van Dunea voor subsidie zoals bedoeld in artikel 91, eerste lid, onder a van de Uitvoeringsregeling Groen Zuid-Holland 2014 (RUG). Het voorliggende activiteitenplan beschrijft ook hoe deze subsidie aanvraag voldoet aan zowel de eisen van artikel 3 als artikel 94, eerste lid.

Onze visie en ambitie op het gebied van terreinbeheer staat beschreven in 'Tussen strand en stad', de beheernota van Dunea voor de duingebieden Meijndel, Solleveld en delen van Berkheide. In deze beheernota beschrijven we onze visie op het gebied van natuur, recreatie en cultuurhistorie voor de periode 2010-2020. In deze beheernota worden ook een groot aantal projecten beschreven, waaronder de projecten zoals beschreven in § 4. Onze duinen zijn van cruciaal belang, want ze:

- zijn natuurgebieden van internationale betekenis (N-2000) en leefgebieden voor miljoenen planten en dieren;
- spelen een cruciale rol in de drinkwaterproductie voor 1,3 miljoen mensen;
- bevatten sporen en resten van de menselijke geschiedenis;
- bieden rust en ruimte aan 1,2 miljoen bezoekers;
- beschermen het achterland tegen de zee.

3) Meijndel

3.1) Gebied

De vijf voorgenomen projecten (zie § 4) hebben betrekking op natuur- en waterwingebied Meijndel. Meijndel is onderdeel van Natura 2000 gebied 'Berkheide en Meijndel', dat een essentieel onderdeel vormt van het provinciale landschap 'Duin, Horst en Weide' (prioritair gebied). Meijndel is één van de weinige grote natuurgebieden in het westelijk deel van de Randstad en een natuurgebied met één van de hoogste niveaus van biodiversiteit in Zuid-Holland. Daarnaast ontvangen we op deze 1800 hectaren jaarlijks 1,2 miljoen recreanten. Uit de beheernota van Dunea zijn de volgende onderdelen van onze visie van belang voor het voorliggende activiteitenplan:

- we willen nu en in de toekomst in een continue veranderende omgeving zorgdragen voor de waardevolle natuur in het duingebied;
- we willen het cultuurhistorische erfgoed en de aardkundige waarden in onze duinen behouden en versterken, goed beheren en de beleving daarvan mogelijk maken;
- onze duinen staan voor rust en ontspanning in de Randstad.

3.2) Niche in de regio

Recreatie is een regionaal vraagstuk, vooral in onze regio waarin recreatietekorten heersen. In het regionale recreatie-aanbod vervullen wij daarom een belangrijke niche: wij bieden rustige vormen van recreatie, gericht op rust en ontspanning. Wij hebben daarom in onze beheernota de volgende doelstelling geformuleerd: "We leveren binnen onze duingebieden een actieve bijdrage aan het regionale recreatieve en educatieve aanbod." Daarbij hanteren wij o.a. het uitgangspunt dat Dunea anticipeert op nieuwe recreatievormen, met een regionale blik en respect voor onze huidige bezoekers en het gebied. Dat wil

zeggen dat nieuwe recreatievormen mogelijk zijn, mits andere recreanten en andere waarden niet in het geding komen en de regio al niet in de behoefte voorziet. Samen met andere recreatieve partijen inventariseren we het recreatieve vraag en aanbod. Voorbeelden van dergelijke samenwerkingsverbanden is de goede samenwerking met o.a. de gemeenten Den Haag en Wassenaar. Daarnaast participeren wij in landschapstafels, waaronder Duin, Horst en Weide. De in het voorliggende activiteitenplan beschreven projecten zijn niet opgenomen in het gemeenschappelijke meerjarenprogramma landschapstafel 'Duin, Horst en Weide', maar wel gemeld.

3.2) Waardering

Uit recreatieonderzoek uitgevoerd in 2013 (ism TNS-Nipo) blijkt dat meer dan de helft van onze bezoekers uit de provincie Zuid-Holland afkomstig is, maar ook dat één op de tien Nederlanders Meijndel wel eens bezoekt. Er is een hoge waardering voor Meijndel als natuurgebied (gemiddeld een 8,2) en recreatiegebied (gemiddeld een 7,7). Ook blijkt dat de niche van Meijndel herkent en gewaardeerd wordt door de bezoekers. Bezoekers van Meijndel komen voornamelijk naar het duingebied vanuit interesse voor natuur, planten en dieren en voor de rust en de stilte (54%). Negen op de tien bezoekers zien Meijndel heel duidelijk als natuurgebied in tegenstelling tot andere associaties. Bezoekers zijn tevreden over de fiets- en wandelpaden tussen Meijndel en haar omgeving. Wat betreft de informatie in het gebied, geeft echter ruim een kwart (28%) aan dat zij meer informatiepanelen tegen zouden willen komen in het gebied over o.a. natuur. Daarnaast is er een toenemende waardering voor De Tapuit, het bezoekerscentrum van Dunea dat in 2012 geopend is en dat jaarlijks meer dan 120.000 bezoekers ontvangt. Eind 2015 stond een wisselexpositie in De Tapuit en een bezoek aan het Monkeybos (het speelbos in Meijndel) samen bovenaan bij Kidsproof als te ondernemen activiteit voor de regio Den Haag.

3.3) Aansluiten op bestaande investeringen

Met de in het voorliggende activiteitenplan beschreven projecten ronden we een meerjarige kwaliteitsimpuls aan Meijndel af. Vanaf 2010 heeft Dunea hier al veel investeringen op het gebied van recreatieve beleving gedaan, zoals De Tapuit (het bezoekerscentrum van Dunea), het Activiteitscentrum, het Monkeybos en de renovatie van pannenkoekenboerderij Meijndel. Deze projecten sluiten aan bij onze zonerings van functies en motiefgroepen (in ruimte en tijd), zodat zowel de waarden van Meijndel als haar recreatieve niche behouden blijft. De in dit voorliggende activiteitenplan vullen de reeds uitgevoerde projecten goed aan. Gezamenlijk zorgen deze projecten ervoor dat Meijndel een bestemming op zich is geworden, dat bijdraagt aan:

- een blijvend hoge waardering door bezoekers;
- het aantrekken van meer bezoekers;
- het vergroten van het regionale en educatieve aanbod, enerzijds door de gecreëerde voorzieningen en anderzijds door ons educatieve programma en dat van derden.

4) Activiteiten

De hier beschreven deelprojecten maken onderdeel uit van project 'kwaliteitsimpuls Meijndel'. In Meijndel houden we rekening met het broedseizoen. Dat betekent dat we grootschalige projecten alleen kunnen uitvoeren in de werkperiode van 1 september tot 1 maart. Op basis van onze ervaringen drukt 2/3de van de uitvoeringskosten dan in het eerste deel van die periode (september t/m december) en de overige 1/3de van de kosten op het tweede deel van de werkperiode (januari en februari). Van de hier beschreven deelprojecten worden er drie (§ 4.2, 4.4 en 4.5) compleet gerealiseerd in de periode 1 september 2016 tot 1 maart 2017. Twee projecten (deelproject § 4.1 en 4.3) worden gefaseerd gerealiseerd in de periode 1 september 2016 tot uiterlijk 31 december 2020. Alle vijf projecten zitten nu in de planfase. Zie ook de overzichtskaart op pagina 9.

Samenwerking

Van alle voorliggende activiteiten is Dunea de enige opdrachtgever. Er wordt wel samengewerkt met andere partijen voor wat betreft meedenken (Belangenraad Meijndel), eventuele vergunningen (gemeente Wassenaar) en ingehuurde partijen (landschapsarchitecten en aannemers), maar Dunea is 100% verantwoordelijk voor de uitvoering van alle deelprojecten (mits anders vermeld).

Kwaliteitsborging resultaat

Kwaliteitsborging van de resultaten van dit deelproject wordt geborgd door:

- de interne richtlijnen van Dunea (voortkomend uit en/of vastgelegd in ISO 9001, Barometer Duurzaam Terreinbeheer, niveau Goud, Dunea duingedragscode en het Dunea bedrijfsvoeringssysteem);

- interne rapportage naar en regie vanuit de Programmaraad Natuur van Dunea;
- advisering door de leden van de Belangenraad Meijendel;
- regulier overleg met eventuele vergunningverleners;
- tijdige rapportage naar de subsidieverlener;
- opname van het project voor beheer & onderhoud voor een periode van ten minste zeven jaar in ons groen beheer systeem.

Meting resultaat deelproject

Dunea voert een nulmeting uit voor aanvang van de realisatie en zes jaar na realisatie voor alle vijf de deelprojecten op het aspect recreatie (bezoekersaantallen en waarderingcijfer). Dunea rapporteert hierover naar de subsidieverlener.

Openstelling resultaten

Alle vijf deelprojecten worden na oplevering gratis (maar onder voorwaarden) opengesteld voor bezoekers.

4.1) Herinrichten duintuin

Aanleiding

De duintuin (circa 1,6 hectare) is ooit ingesteld om bezoekers op kleine schaal te laten zien wat voor processen zich in de duinen van Meijendel afspelen en welke vegetatie daarbij hoort. In de praktijk kwam het er op neer dat de duintuin als een soort heemtuin fungeerde. De duintuin is echter dringend aan een kwaliteitsimpuls toe: het sluit niet meer aan bij de wensen van onze bezoekers en de hedendaagse educatieve eisen. Als gevolg van natuurlijke successie is er bovendien nog maar weinig sprake van verschillende vegetatiegemeenschappen en ook door verzuring van de bodem is de variatie in soorten afgenomen.

Doelstellingen en resultaten

De doelstellingen van dit deelproject zijn drieledig. Door de herinrichten zorgen wij ervoor dat de duintuin:

- geschikt wordt gemaakt voor het faciliteren van educatieve activiteiten over duin & water, passend bij de visie en ambitie van De Tapuit en het educatiebeleid van Dunea;
- weer een aantrekkelijk en herkenbaar onderdeel van het hart van Meijendel wordt. Bezoekers kunnen de duintuin zelfstandig bezoeken en leren daarbij meer over de verschillende vegetatiegemeenschappen in Meijendel, duinecologie in het algemeen, en natuurbeheer;
- bezocht kan door zowel minder-validen als mensen met een visuele beperking, en wordt ook als zodanig onder de aandacht gebracht;
- beheert kan worden door vrijwilligers, die beheerwerk willen doen in Meijendel.

De resultaten van dit deelproject bestaan o.a. uit:

- nieuwe half-verharde wandelpaden, waaronder een rolstoelpad en een route geschikt voor mensen met een visuele beperking;
- vernieuwende elementen die mensen niet of nog zelden elders hebben gezien. Denk aan een konijnenhol met webcam of een vijverwand;
- een groter oppervlak aan water voor educatieve doeleinden, dat bovendien beter benaderd kan worden (denk aan een in beton uitgevoerde trapsgewijze kade);
- werktafel(s) voor groepen kinderen;
- gelaagde informatie over cultuurhistorie & ecologie;
- dood hout, rommelhoek, insectenhotel, bloemenweide (voor educatieve activiteiten);
- elementen waardoor we ook niet-seizoensgebonden educatieve activiteiten kunnen aanbieden, zoals de toepassing / verwerking van diersporen;
- aanbieden van opgewaardeerd en/of extra terreinmeubilair.

Concreet leidt dit project tot zowel meer bezoekers aan Meijendel als een hogere waardering door bezoekers.

Begroting

De totale kosten van het project zijn geraamd op € 147.100,-. Hiervan zijn € 8.300,- voor de proceskosten qua interne begeleiding en eventuele vergunningaanvragen (op basis van 60 maal € 80,-/uur aan interne uren) en een accountsverklaring van €3.500,-. De overige € 138.800,- zijn uitvoeringskosten voor zowel voorbereiding (laten maken ontwerp, bestek) als uitvoering (materiaal en inhuur aannemer). Dunea vraagt

de Provincie Zuid-Holland voor dit deelproject om € 73.550,- aan subsidie (op basis van artikel 96, 97 en 99). Dunea staat garant met co-financiering voor het resterende bedrag van € 73.550,-

Kostenpost	Kosten
Opschonen terrein (verwijderen ongewenste beplanting en paden)	5.000,00
Opzetten nieuwe paden structuur (rolstoelvriendelijke halfverharding)	15.000,00
Vergroten en omvormen water partij	10.000,00
Vlonder buitenleslokaal (openlucht theater opstelling)	25.000,00
2 kleine les(buiten)lokalen	10.000,00
Grondwallen tpv. akkers	7.500,00
Nieuwe aanplant cultuurgewassen	5.000,00
Inzaaien / stimuleren natuurlijke vegetaties	5.000,00
Informatiepanelen en terreinmeubilair	7.500,00
Jaarlijkse toevoeging (totale kosten: € 10.000 per jaar).	40.000,00
Proceskosten	8.300,00
Ontwerp landschapsarchitect en bestek	8.800,00
Totaal	147.100,00

Naast de provincie Zuid-Holland (middels de voorliggende aanvraag voor subsidie vanuit het uitvoeringsregeling Groen Zuid-Holland) zijn er op dit moment nog geen co-financiers betrokken bij het project. Dunea staat garant voor de volledige co-financiering van dit deelproject, maar wij hebben wel de ambitie om voor dit project andere sponsors te zoeken. Dit project is voor Dunea een pilot om ervaring op te doen met andere vormen van sponsoring. Onze garantie voor co-financiering is daar echter niet van afhankelijk.

Beheer is geborgd vanuit de eigen middelen: o.a. door de inzet van onze vrijwilligers onder begeleiding van eigen medewerkers.

Planning

Dit deelproject is in januari 2016 opgestart. Momenteel zijn we bezig met het VO. De grootschalige herinrichting vindt plaats in het werkseizoen: 1 september 2016 tot 1 maart 2017. Daarna moeten er voor de periode 2017-2020 elk jaar (van 1 september tot 31 december) een aansprekend apart onderdeel gerealiseerd worden, zoals een webcam in een konijnenhol of vijverwand.

	2016	2017	2018	2019	2020
Vorbereiding					
Grootschalige herinrichting					
Realisatie aparte onderdelen					

4.2) Aanleg / verbeteren uitzichtpunten

Aanleiding

In Meijndel zijn momenteel 12 uitzichtpunten (kijkwanden niet inbegrepen), van waaraf recreanten het duingebied kunnen overzien. Deze uitzichtpunten zijn te optimaliseren, omdat de toegevoegde waarde op dit moment redelijk tot beperkt is. Zo worden bezoekers in de meeste gevallen niet van informatie voorzien en/of is door het hoger wordende bos het uitzichtpunt onvoldoende hoog.

Doelstelling en resultaten

De doelstelling van het project is vergroten van de recreatieve beleving door het optimaliseren /realiseren van uitkijkpunten in Meijndel. De resultaten van dit deelproject bestaan uit:

- Acht uitkijkpunten in het gebied (en vier uitzichtpunten die op dit moment geen meerwaarde hebben en komen te vervallen). Die optimalisatie kan bestaan uit het (afhankelijk van het uitzichtpunt):
  - anders inrichten van het uitzichtpunt (door bijv. het uitzichtpunt te verhogen of beter in te passen in het landschap);
  - aanbieden van informatie over natuur, waterwinning en cultuurhistorie;
  - aanbieden van opgevaardeerd en/of extra terreinmeubilair (bijv. kijkers)

De overzichtskaar top pagina 9 laat de huidige uitzichtpunten zien. We hebben nog niet bepaald welke worden verbeterd en welke komen te vervallen. Dit is afhankelijk van het lopende onderzoek naar beleving en waardering. Concreet leidt dit project tot een hogere waardering door bezoekers.

Begroting

De totale kosten van het project zijn geraamd op € 196.940,-. Hiervan zijn € 14.700,- voor de proceskosten qua interne begeleiding en eventuele vergunningaanvragen (op basis van 20 maal € 80,-/uur aan interne uren), € 9600,- aan leges en € 3.500,- voor een accountsverklaring. De overige € 182.240,- zijn uitvoeringskosten voor zowel voorbereiding (onderzoek, laten maken ontwerp, bestek) als uitvoering (materiaal en inhuur aannemer). Dunea vraagt de Provincie Zuid-Holland voor dit deelproject om € 98.470,- aan subsidie (op basis van artikel 96, 97 en 99). Dunea staat garant met co-financiering voor het resterende bedrag van € 98.470,-.

Kostenpost	Kosten
Onderzoek naar verbeteren uitzicht	€ 3.200,00
Werkomschrijvingen, bouwtekeningen, inmeten en bodemonderzoek	€ 12.000,00
Verbeteren 5 uitzichtpunten (grondwerkzaamheden en constructie)	€ 150.000,00
Snoeiwerk en verwijderen bomen bij 3 uitzichtpunten	€ 5.040,00
Saneren 4 oude uitzichtpunten en teruggeven aan de natuur	€ 2.000,00
Informatiepanelen en meubilair	€ 10.000,00
Proceskosten	€ 11.200,00
Totaal	€ 196.940,00

Naast de provincie Zuid-Holland (middels de voorliggende aanvraag voor subsidie vanuit het uitvoeringsregeling Groen Zuid-Holland) zijn er geen co-financiers betrokken bij het project.

Beheer en onderhoud is geborgd vanuit de eigen middelen.

Planning

Dit deelproject is in januari 2016 opgestart. Momenteel zijn we bezig met de voorbereiding. Van de twaalf uitzichtpunten worden er acht verbeterd en vier verwijderd. In het eerste werkseizoen (1 september 2016 tot 1 maart 2017) realiseren we vier verbeterde uitzichtpunten en verwijderen we er twee. In het tweede werkseizoen (1 september 2017 tot 1 maart 2018) realiseren we nogmaals vier verbeterde uitzichtpunten en verwijderen we er nogmaals twee.

	2016	2017	2018	2019	2020
Voorbereiding					
Uitvoering					

4.3) Realisatie uitkijktoren

Aanleiding

Bij Dunea en KPN bestaat de intentie om een telefoniemast in Meijndel te realiseren. Op dit moment is er in grote delen van Meijndel geen bereik, wat de bereikbaarheid en veiligheid voor hulpdiensten, recreanten en onze eigen medewerkers niet ten goede komt. Dunea heeft het plan opgevat om deze mast te combineren met een uitkijktoren, om zo het verhaal van duinvorming en landschapsopbouw integraal te kunnen vertellen. Deze mogelijkheid bestaat nog niet – ondanks de in de toekomst verbeterde uitzichtpunten (zie § 4.2).

Doelstelling en resultaten

De doelstelling is het realiseren van een uitkijktoren die ruim boven de boomgrens uitkomt (± 8-15 m). Dit vergroot de recreatieve beleving van het gebied door het karakter van de toren zelf (= uitdaging) als ook het landschapsverhaal dat we daar kunnen vertellen. Wij hebben de verwachting dat de realisatie van een uitkijktoren zowel bestaande bezoekers aantrekt als ook nieuwe bezoekers aan Meijndel. Deze uitkijktoren bestaat uit een op zich zelf staande constructie van minimaal 8 meter hoog, ingericht met trap, meubilair en informatiemiddelen. De constructie wordt uitgevoerd op een grondvlak van 600 bij 600 cm in een combinatie van staal en hout.

Concreet leidt dit project tot meer bezoekers aan Meijndel.

Samenwerking

Er is bij dit project sprake van een samenwerking met KPN die de realisatie van de telefoniemast voor haar rekening neemt, als ook de elektriciteitsvoorziening. Er bestaat hierdoor een afhankelijk in dit project qua planning, eisen over locatie (elektriciteitsvoorziening, bereik en bereikbaarheid) en eventueel de constructie. Dunea en KPN zullen in goed overleg aan de realisatie van dit gecombineerde deelproject werken, maar er is wel een duidelijke splitsing in rolverdeling. Dunea draagt zorg voor de realisatie van de uitzichttoren en heeft hier hiervoor co-financiering beschikbaar. KPN neemt de realisatie van de telefoniemast voor haar rekening.

Begroting

De totale kosten van het project zijn geraamd op € 140.350,-. Hiervan zijn € 12.700,- voor de proceskosten qua interne begeleiding, eventuele vergunningaanvragen (op basis van 80 maal € 80,-/uur aan interne uren), € 6000,- aan leges en € 3.500,- voor een accountsverklaring. De overige € 127.650,- zijn uitvoeringskosten voor zowel voorbereiding (laten maken ontwerp, bestek) als uitvoering (materiaal en inhuur aannemer). Dunea vraagt de Provincie Zuid-Holland voor dit deelproject om € 70.175,- aan subsidie (op basis van artikel 96, 97 en 99). Dunea staat garant met co-financiering voor het resterende bedrag van € 70.175,-.

Kostenpost	Kosten
Inbedding in terrein (graaf- on snoeiwerk)	6.400,00
Constructie toren	100.000,00
Informatiepanelen en meubilair	6.250,00
Ontwerp en bestek	15.000,00
Proceskosten	12.700,00
Totaal	140.350,00

Naast de provincie Zuid-Holland (middels de voorliggende aanvraag voor subsidie vanuit het uitvoeringsregeling Groen Zuid-Holland) zijn er geen co-financiers betrokken bij het project.

Beheer en onderhoud van de uitzichttoren is geborgd vanuit de eigen middelen. Onderhoud en beheer van de telefoniemast komt voor rekening van KPN. De voorliggende begroting gaat slechts over de realisatie van een uitzichttoren. De realisatie van een telefoniemast is daarbuiten gelaten.

Planning

Dit deelproject is in januari 2016 opgestart. Momenteel zijn we bezig met de voorbereiding met KPN. We verwachten in 2016 het ontwerp en de vergunningaanvragen af te ronden, waarvan in het werkseizoen 1 september 2017 tot 1 maart 2018 de uitzichttoren gerealiseerd wordt.

	2016	2017	2018	2019	2020
Vorbereiding					
Uitvoering					

4.4) Verbeteren recreatieve ontsluiting

Aanleiding

In het seizoen 2016-2017 wordt de Meijendelseweg gerenoveerd, vanaf de rotonde die toegang geeft tot het duingebied. De doelstelling van deze renovatie is het verwijderen van teerhoudend asfalt (en vervuilde fundering) uit dit natuur- en waterwingebied, waarbij we met de renovatie ook de uitstraling en verkeersveiligheid van de weg vergroten. Dit is een investeringsproject, die hierdoor uitgesloten is voor subsidie. We gebruiken dit moment echter om meteen gerelateerde recreatieve aspecten te verbeteren. Deze worden in het voorliggende deelproject beschreven.

Doelstelling en resultaten

De doelstelling van dit deelproject is het verbeteren van zowel de entree als de recreatieve ontsluiting van en naar de Meijenselse weg. De resultaten van dit deelproject bestaan uit het:

- verbeteren van de hoofdwandelroute tussen het Kievitsduin (entree) naar de vallei Meijendel (bestemming), o.a. door aanbrengen halfverharding over een lengte van 1,5 km;
- herinrichten en optimaliseren entree Meijendelseweg, o.a. door betere wegwijzers, markering, optimaliseren positie van informatie en het plaatsen van een watertappunt;

- optimaliseren verkeersafwikkeling rotonde, o.a. door inhuur externe verkeersdeskundige, markeringstekens, eventuele aanpassing van rotonde, herijken positie slagbomen (gebruikt op piekdagen) en plaatsing van een extra elektronisch 'vol bord';
- optimaliseren rode en blauwe wandelroute.

Concreet leidt dit project tot een hogere waardering door bezoekers.

Begroting

De totale kosten van het project zijn geraamd op € 73.460,-. Hiervan is € 5.100,- voor de proceskosten qua interne begeleiding en eventuele vergunningaanvragen (op basis van 20 maal € 80,-/uur aan interne uren) en €3.500,- voor een accountsverklaring. De overige € 68.360,- zijn uitvoeringskosten voor zowel voorbereiding (inhuren verkeersdeskundige, bestek) als uitvoering (materiaal en inhuur aannemer). Dunea vraagt de Provincie Zuid-Holland voor dit deelproject om € 36.730,- aan subsidie (op basis van artikel 96, 97 en 99). Dunea staat garant met co-financiering voor het resterende bedrag van € 36.730,-.

Kostenpost	Kosten
Halfverharding 1,5 km wandelpad door aannemer	€ 35.000,00
Herinrichten rotonde Meijendelseweg	€ 31.680,00
Optimaliseren rode- en blauwe wandelroute	€ 1.680,00
Proceskosten	€ 5.100,00
Totaal	73.460,00

Naast de provincie Zuid-Holland (middels de voorliggende aanvraag voor subsidie vanuit het uitvoeringsregeling Groen Zuid-Holland) zijn er geen co-financiers betrokken bij het project.

Beheer en onderhoud is geborgd vanuit de eigen middelen.

Planning

Dit deelproject is in januari 2016 opgestart. Momenteel zijn we bezig met de voorbereiding en VO. We verwachten in het werkseizoen 1 september 2016 tot 1 maart 2017 alle werkzaamheden gerealiseerd te hebben.

	2016	2017	2018	2019	2020
Voorbereiding					
Uitvoering					

4.5) Cultuurhistorische wandelroute

Aanleiding

Het rijke cultuurhistorische verleden van Meijendel biedt voldoende aanknopingspunten om de bezoeker dit te enerzijds te laten beleven en anderzijds hierover meer te vertellen. Dat gebeurt nu nog onvoldoende, maar wij hebben wel de ambitie om dit te realiseren (zie de beheernota van Dunea). We denken dat een permanente uitdagende cultuurhistorische wandelroute enerzijds in de behoefte van bestaande bezoekers voorziet en anderzijds nieuwe bezoekers aantrekt.

Doelstelling en resultaten

De doelstelling van dit deelproject is het ontwikkelen en aanleggen van een cultuurhistorische wandelroute die de bezoeker meer verteld en laat beleven over agrarische ontginningen, tweede wereldoorlog, waterwinning en vroegere bebouwing. De resultaten van dit project bestaan uit het:

- uitzetten van een aantrekkelijke wandelroute, grotendeels gebruikmakend van bestaande goed begaanbare wandelpaden;
- beleefbaar maken van restanten van de Atlantik Wall, restanten oude bebouwing, vrijmaken en/of opnieuw inplanten cultuurhistorische wallen en/of akkertjes;
- ontwikkelen en plaatsen van informatieborden, aangevuld met QR codes voor een extra verdieping slaag door online visuals.

Concreet leidt dit project tot zowel meer bezoekers aan Meijendel als een hogere waardering door bezoekers.

Begroting

De totale kosten van het project zijn geraamd op € 48.800,-. Hiervan zijn € 6.700,- voor de proceskosten qua interne begeleiding en eventuele vergunningaanvragen (op basis van 40 maal € 80,-/uur aan interne uren) en € 3.500,- voor een accountsverklaring. De overige € 42.100,- zijn uitvoeringskosten voor zowel voorbereiding (uren informatie en foto's zoeken) als uitvoering (materiaal, inhuur aannemer, redactie, inhuur vormgever, drukwerk). Dunea vraagt de Provincie Zuid-Holland voor dit deelproject om € 24.400,- aan subsidie (op basis van artikel 96, 97 en 99). Dunea staat garant met co-financiering voor het resterende bedrag van € 24.400,-.

Kostenpost	Kosten
Informatie en foto's uitzoeken	€ 4000,00
Maken & drukken folder, incl. online items en kaart	€ 10.600,00
Terreinmeubilair	€ 12.500,00
Zichtbaar / beleefbaar maken cultuurhistorische elementen	€ 15.000,00
Proceskosten	€ 6.700,00
Totaal	€ 48.800,00

Naast de provincie Zuid-Holland (middels de voorliggende aanvraag voor subsidie vanuit het uitvoeringsregeling Groen Zuid-Holland) zijn er geen co-financiers betrokken bij het project.

Beheer en onderhoud is geborgd vanuit de eigen middelen.

Planning

Dit deelproject is in januari 2016 opgestart. Momenteel zijn we bezig met de voorbereiding. We verwachten in het werkseizoen 1 september 2016 tot 1 maart 2017 alle werkzaamheden gerealiseerd te hebben.

	2016	2017	2018	2019	2020
Vorbereiding					
Uitvoering					

Overzichtskaart

- Locatie duintuin
- 12 bestaande uitzichtpunten
- Zoekgebied uitzichttoren
- Zoekgebied cultuurhistorische wandelroute

Uitgezonderd deelproject 4.4 vanwege de schaalgrootte.

Begroting: kosten

Deelproject	Activiteit	Aantal interne uren	Tarief	Loonkosten uur x tarief	Materiaal en kosten inhuur derden	Overige ¹	Totale projectkosten	Kosten 2016	Kosten 2017	Kosten 2018	Kosten 2019	Kosten 2020
4.1) Herinrichten duintuin	Vorbereiding & realisatie	-	-	-	€ 138.800,-	-	€ 147.100,-	€ 71.400,-	€ 45.700,-	€ 10.000,-	€ 10.000,-	€ 10.000,-
	Proceskosten	60	€ 80,-	€ 4.800,-	-	€ 3.500,-						
4.2) Aanleg / verbeteren uitzichtpunten	Vorbereiding & realisatie	40; 120	€ 80,-; € 42,-	€ 8240,0	€ 174.000,-	€ 13.100,-	€ 196.940,-	€ 76.100,-	€ 91.710,-	€ 29.130,-	-	-
	Proces	20	€ 80,-	€ 1.600,-	-	-						
4.3) Realisatie uitkijktoren	Vorbereiding & realisatie	80	€ 80,-	€ 6.400,-	€ 121.250,-	-	€ 140.350,-	€ 23.467,-	€ 79.333,-	€ 37.550,-	-	-
	Proces	40	€ 80,-	€ 3.200,-	-	€ 9.500,-						
4.4) Verbeteren recreatieve ontsluiting	Vorbereiding & realisatie	80	€ 42,-	€ 3.360,-	€ 65.000,-	-	€ 73.460,-	€ 48.973,-	€ 24.487,-	-	-	-
	Proces	20	€ 80,-	€ 1.600,-	-	€ 3.500,-						
4.5) Cultuurhistorische wandelroute	Vorbereiding & realisatie	50	€ 80,-	€ 4.000,-	€ 38.100,-	-	€ 48.800,-	€ 33.867,-	€ 14.933,-	-	-	-
	Proces	40	€ 80,-	€ 3.200,-	-	€ 3.500,-						
Totale kosten							€ 606.650	€ 253.807,-	€ 256.163	€ 76.680,-	€ 10.000,-	€ 10.000,-

¹ Kosten voor accountantsverklaringen en eventuele legeskosten.

Begroting: baten / inkomsten

	4.1) Herinrichten duintuin	4.2) Aanleg / verbeteren uitzichtpunten	4.3) Realisatie uitkijktoren	4.4) Verbeteren recreatieve ontsluiting	4.5) Cultuurhistorische wandelroute	Totaal
Eigen bijdrage Dunea	€ 73.550,-	€ 98.470,-	€ 70.175,-	€ 36.730,-	€ 24.400,-	€ 303.325,-
Opbrengsten	-	-	-	-	-	-
Bijdragen van derden	- ¹	-	-	-	-	-
Gevraagde provincie subsidie	€ 73.550,-	€ 98.470,-	€ 70.175,-	€ 36.730,-	€ 24.400,-	€ 303.325,-
					Totaal	€ 606.650,-

¹ Er lopen op dit moment geen aanvragen voor andere bijdragen, maar wij hebben voor dit deelproject wel de intentie om dit te doen (zie § 4.1). Onze garantie voor co-financiering is daar echter niet van afhankelijk.